

FHD 2015

**Fundació Història del Disseny
Memòria d'activitats i informe econòmic**

INDEX

Renovació del patronat	5
Canvi de local	9
Beques amb la Colecció Alfaro-Hofmann.....	11
Seminari <i>Més enllà de l'escàndol</i>	14
Organització del simposi <i>Moderns malgrat tot</i>	16
Arxiu del dissenyador Jordi Vilanova	18
Altres treballs d'arxiu	21
Amics de la Fundació.....	22
Pàgina web i Facebook	22
Informe econòmic	23

Renovació del patronat

Com prescriuen els estatuts de la Fundació, el 2015 s'acabava el mandat dels membres del patronat que havien exercit el seu càrrec des de 2006, any de la constitució de la FHD. Aquests eren Oscar Salinas, Viviana Narotzky, Guy Julier, Anna Calvera i Raquel Pelta que eren una part molt important del grup fundador. La seva tasca en aquests primers anys ha estat molt útil per a establir criteris d'actuació, redactar plans estratègics i proporcionar visions de futur. A més, aquests patrons han aportat a la Fundació molts contactes i significatius projectes internacionals —com publicacions, participació a congressos i accés a xarxes d'historiadors del disseny globals. La seva desinte-ressada tasca ha estat cabdal per a posar en marxa una maquinària organitzativa que fa nou anys no existia.

Per a la renovació dels cinc patrons que calia substituir es va procedir a fer una sèrie de propostes i consultes que finalment van donar com a resultat la incorporació de les següents persones i l'elecció dels nous càrrecs:

- **Mª Angels Fortea:** (Nova secretària del patronat) Llicenciada en Publicitat i Relacions Públiques per la Universitat Autònoma de Barcelona. Doctora per la Universitat de Barcelona, especialitzada en disseny gràfic i professora de l'Escola Bau.
- **Marta Montmany:** Graduada en Sociologia per la Universitat de Nanterre i Master en Antropologia per la Universitat de Montpeller. Exdirectora del Museu d'Arts Decoratives de Barcelona.
- **Javier Gimeno:** Graduat en disseny industrial per la Universidad Cardenal Herrera i Master en Història de l'Art per la Universitat de València. Doctor en història del disseny per la KU Leuven. Actualment coordinador i professor del master Design Cultures a la Universitat d'Amsterdam.

- **Sílvia Ventosa:** Llicenciada en Filosofia i Doctora en Antropologia Urbana. Actualment és conservadora de teixits i moda en el Museu del Disseny de Barcelona.
- **Mònica Gaspar:** Llicenciada en Història de l'Art per la Universitat de Barcelona i Màster en Estudis Culturals per la Zürcher Hochschule der Kunste. Curadora independent especialitzada en joieria.

La Fundació agraeix la vocació de servei d'aquest nou grup que ara s'incorpora tot esperant que la seva col·laboració sigui tan profitosa com la del grup anterior

Sílvia Ventosa

Mònica Gaspar

Javier Gimeno

Marta Montmany

Mre Àngels Fortea

Canvi de local

Durant la primavera de 2015 van tenir lloc els treballs per a la instal·lació de la Fundació al local del carrer Còrsega 176, baixos-interior. Mentre es procedia als tràmits per a la cessió en usdefruit a la Fundació de l'immoble es van fer les obres d'adequació. Aquestes van ser assessorades i dirigides per la dissenyadora Margot Viarnès que, a més de fer el projecte, va recomanar que es canviés la il·luminació i es pintessin les portes i parets de colors vius. D'aquesta manera el local va adquirir un aire molt més fresc i alegre.

El mobiliari es va comprar a Ofiprix i Ikea. S'ha instal·lat una habitació polivalent que serveix de despatx i sala de reunions, una altra que fa de petit magatzem i una tercera que serveix de sala d'estudi i investigació. Les obres es van haver de fer amb l'arxiu de Jordi Vilanova a dintre perquè aquest estava dipositat al local des de març 2015. El bon coneixement de la volumetria i el tipus de documents que contenia l'arxiu va permetre comprar exactament el tipus de mobles que es necessitaven.

Aquest nou despatx es va ocupar el juliol quan les connexions telefònica i internet van estat a punt. A més de fer el treball de secretaria més fàcil i agradable, el nou local ha demostrat ser d'una enorme utilitat per a donar una imatge professional de la Fundació, allotjar els estudiants en pràctiques, rebre visites i treballar a l'arxiu Vilanova.

Vista del despatx/sala de reunions de la FHD

Vista del magatzem/arxiu de la FHD

Vista de l'arxiu Vilanova

Beques amb la Colecció Alfaro-Hofmann

Durant 2015 es van elaborar els articles corresponents a la segona convocatòria de les beques d'investigació per a la història dels electrodomèstics que concedeix la Fundació en col·laboració amb la Col·lecció Alfaro-Hofmann. En aquesta edició la temàtica de les beques girava en torn a la investigació de la història de l'aspiradora atès que la col·lecció compta amb uns 200 exemplars. Les beques van ser atorgades a Gabriele Neri, professor de la Politècnica de Milà i Sorcha O'Brien, professora de la Universitat de Kingston.

Gabriele Neri va presentar el projecte *Cleaning in Motion. The Vacuum Cleaner and its Relation-ship with the Human body*. Aquesta investigació tracta de la relació que s'ha establert entre l'aspiradora i el cos humà al llarg del segle XX i que culmina amb la implementació dels dispositius digitals. En el seu article Neri examina críticament aspectes com l'energia, l'ergonomia i la portabilitat del moviment, la higiene, la relació amb el cos femení, la multifuncionalitat, les amenaces, l'aspiradora en l'art i la negació del cos per acabar amb l'aspiradora-robot que s'acciona automàticament. Aquest procés d'automatització no és diferent del que s'està produint en altres sectors —com el de l'automòbil, l'ordinador o els drons—en els que la desvinculació del cos humà amb les tasques a realitzar és cada cop més evident.

Sorcha O'Brien va presentar el projecte *“Mummy, Look What Santa's Brought for You Mummy”*: *Women, Domesticity and the Vacuum Cleaner in Post-War Ireland*. Aquesta investigació s'emmarca en el procés d'introducció dels electrodomèstics a la llar irlandesa durant els anys cinquanta del segle XX i posa un èmfasi especial en l'oportunitat que va significar l'electrificació rural. O'Brien explora com la divisió ESB del Rural Electrification Office va ser especialment activa en la propaganda a favor de la “connexió” de les llars no urbanes a l'energia elèctrica i a favor de l'adquisició d'aparells elèctrics. La publicitat de les marques s'adreçava sempre a les dones enteses com a metresses de casa i usuàries exclusives de la parafernàlia domèstica electrificada, sobretot en un país en el que fins i tot la constitució defensava que, en ares del benestar, l'Estat havia de protegir les dones considerades com a mares de família i responsables de les tasques domèstiques.

Sorcha O'Brien
examinant les
aspiradoras de la
colecció Alfaro-
Hofmann

Gabriele Neri provant les aspiradores
de la colecció Alfaro-Hofmann

Aspiradora Asculapius S526 de
la colecció Alfaro-Hofmann

Aspiradora Hoover 700

Seminari *Més enllà de l'escàndol*

Els dies 19 i 26 de març va tenir lloc al Museu del Disseny de Barcelona el seminari *Més enllà de l'escàndol: Una anàlisi cultural de la postmodernitat avançada* impartit per Norberto Chaves, prestigiós consultor d'identitat cultural i marca així com expert en disseny i comunicació. Chaves és també molt conegut com assagista en el seu camp professional i cultural així com professor i conferenciant a Espanya i Amèrica Llatina.

Aquest petit curs monogràfic tractava de les característiques de la postmodernitat entesa no com estil o tendència sino com a "lògica cultural de capitalisme avançat", segons Jameson. En ell s'hi senyalaven tant els seus aspectes crítics com les seves conquestes i finalment se suggerien algunes línies de conducta positiva. L'autor va eludir un enfocament purament acadèmic situant les seves reflexions no tant en la bibliografia filosòfica o sociològica com en l'observació directa del nostre escenari cultural concret. Es va recórrer, a més, al testimoni de figures de la literatura i de cronistes lúcids de la nostra època com Eugene Ionesco, Pier Paolo Pasolini, Italo Calvino o Manuel Vicent.

La primera sessió portava el títol "L'estat de les coses" i tractava de l'eclosió de la postmodernitat en el disseny i l'arquitectura així com de la seva generalització com a tendència irreversible del desenvolupament cultural. En aquesta jornada el seminari va versar sobre el subjecte en la societat de consum, el fenòmen de la cultura en dissolució, el concepte de fluxe global i el cultiu del simulacre.

La segona sessió portava el títol "No tot està perdut" i tractava d'una sèrie d'aspectes, no necessàriament negatius, de la postmodernitat com per exemple l'ocàs de les avantguardes, la fi de l'estil internacional, l'alteritat de l'estètica del poder així com la contemporaneïtat dels estils històrics, les tàctiques de supervivència, la recuperació i el sentit de la resposta iconoclasta.

Al seminari s'hi van inscriure deu persones vinculades al món del disseny que, juntament amb el conferenciant, es van embrancar en animats debats.

Norberto Chaves

Organització del simposi *Moderns malgrat tot*

Un dels objectius establerts en el Pla Estratègic de la FHD de 2013 era organitzar activitats que promoguessin la trobada entre historiadors del disseny, l'intercanvi d'experiències en el camp de la investigació i la creació d'una xarxa col·laborativa.

D'acord amb aquest pla, l'estiu de 2015 el patronat va començar a elaborar el perfil d'un simposi l'objectiu del qual seria la història del disseny a Espanya, les seves teories, mètodes i reptes. Se li va posar el nom *Moderns malgrat tot* per donar a entendre que històricament el fenomen del disseny s'havia produït a Espanya malgrat els obstacles polítics, econòmics i socials que el país havia posat a la modernització. L'objectiu del simposi era posar en comú temàtiques, procediments i horitzons historiogràfics a partir dels cassos d'investigació aportats pels participants. El simposi pretenia també facilitar un estat de la qüestió de la història del disseny a Espanya així com promoure el contacte dels historiadors entre sí.

A mitjans setembre dos representants de Fundació van anar al Museu del Disseny de Barcelona per a proposar que el simposi tingués lloc a les seves instal·lacions. La directora del museu, Pilar Vélez, va ser totalment receptiva al projecte per la qual cosa es va quedar en organitzar el simposi el dissabte 13 de febrer en una sala del museu.

Atès que era el primer cop que s'organitzava un esdeveniment d'àmbit estatal dedicat a la història del disseny a Espanya, a través d'Internet la secretaria de la Fundació va treballar per a construir una base de dades de totes les escoles i facultats que imparteixen l'assignatura d'història del disseny en els graus. La tasca no era fàcil ja que a les universitats no existeixen departaments d'història del disseny i, en general, els professors desenvolupen la seva tasca docent d'una manera bastant aïllada.

A continuació es va fer un *call for papers* de manera que durant novembre es van rebre 30 resums que es van repartir entre els membres del patronat per a la seva avaluació. Amb algunes petites modificacions, les propostes de comunicació van ser aprovades en la seva majoria. Aquests resums prefiguraven d'una manera molt clara els grups de treball i els temes a tractar en el simposi que es van definir d'aquesta manera:

- Arquitectura i espais
- Diseny gràfic
- Historiografia
- Ensenyament
- Mobiliari objectes
- Moda i tèxtil
- Arxius i patrimoni

Davant la imprevista avalanxa de propostes de participació —se'n van rebre tres vegades més del que s'havia previst— es va decidir ampliar el simposi al dia 12 de febrer a la tarda. La primera sessió constaria de la conferència inaugural, la presentació del ICDHS per part d'Anna Calvera, l'oferiment als participants d'una copa de cava i un pisolabis a la nova cafeteria del Museu del Disseny. El dissabte es destinaria a la presentació de les comunicacions en paral·lel.

Per a la inuguració del simposi es va convidar a l'historiador norteamericà Victor Margolin però aquest va patir un greu accident per la qual cosa va caldre buscar un altre conferenciant.

Després d'una sèrie d'intents infructuosos amb historiadors de diversos països, es va contactar el professor de la UAB José Enrique Ruiz-Doménech, autor del llibre *El reto del historiador*, el qual es va mostrar molt interessat en participar en un simposi sobre història del disseny.

Isabel Campi, Mª Angels Fortea, Marta Montmany, Mònica Gaspar i Oriol Pibernat després de la reunió que va tenir lloc el juliol a la seu de la FHD per a definir els continguts del simposi.

Arxiu del dissenyador Jordi Vilanova

El març de 2015 va arribar a la Fundació la col·lecció de dibuixos al guaix de l'estudi del dissenyador Jordi Vilanova donada per la seva filla Serrat Vilanova. Amb anterioritat, el novembre de 2014, havia arribat el seu fons fotogràfic el qual es trobava en greu perill d'extinció.

Durant la primavera de 2015 la Isabel del Río va començar a dur a terme una primera classificació i ordenació del material i a definir els objectius de la seva tesi doctoral basada en l'obra d'aquest popular dissenyador barceloní. Al juliol aquesta doctoranda de la UB es va ocupar de col·locar tot el material de l'arxiu en el mobiliari especialitzat que es va comprar.

Paral·lelament es van signar els contractes per a la cessió formal de l'arxiu. Es va signar un contracte de donació d'arxiu físic amb les famílies Armora i Vilanova respectivament. La primera tenia als seus locals la col·lecció de fotografia i la segona la col·lecció de dibuixos. A continuació es va signar un contracte amb les hereus dels drets d'autor de Jordi Vilanova segons el qual aquests confiaven a la Fundació la gestió d'aquests drets durant un període de deu anys. Segons aquest acord, la FHD pot actuar davant tercers en relació a l'explotació de l'obra de Jordi Vilanova i es compromet a fer respectar els seus drets morals. Aquestes gestions van ser assessorades pels advocats Anna Ponsà i Jordi Romani.

Durant el mes d'agost la Gemma Alcalà va venir a la Fundació a realitzar les seves pràctiques de grau. Juntament amb la Isabel del Río, aquesta estudiant de disseny d'interiors de l'Escola Eina es va ocupar de classificar i netejar un miler de fotografies i de retornar l'arxiu fotogràfic al seu estat original, és dir, a ordenar-lo tal com Jordi Vilanova el tenia.

Després de l'estiu, assessorada per Ruben Alcaraz, curador de l'arxiu històric de l'Escola Eina, la Fundació es va posar amb contacte amb el director i els professors del Master de Biblioteconomia i Arxius Patrimonials de la Universitat de Barcelona. Aquests es van mostrar molt interessats en les col·leccions de fotografia i dibuixos de Vilanova i es van disposar a buscar un estudiant per a que fes el seu treball de final de master sobre l'arxiu. Finalment es va proposar la Rosalba Poveda que immediatament després de les festes de Nadal va començar a treballar en la catalogació del material.

Dibuix de Jordi Vilanova

Treballs de classificació de fotografia

Ubicació de l'arxiu Vilanova en els armaris

Cuadern manuscrit de classificació de projectes de Jordi Vilanova

Altres treballs d'arxiu

D'acord amb les pautes elaborades en el Pla Estratègic de 2013, la Fundació ha aprofitat una sèrie d'oportunitats que se l'hi han presentat en relació al coneixement i tractament d'arxius de disseny i que poden facultar-la en el futur per a la realització de projectes d'un abast més ampli.

- **Guia d'arxius documentals de disseny:** Es tractava d'un projecte plantejat des de feia molt temps i que no es podia portar a la pràctica per manca de recursos humans. El novembre de 2015 l'estudiant de Master en Estudis avançats en Història de l'Art de la UB, Esther Rodriguez, que desitjava fer les seves pràctiques a la Fundació, va acceptar dur a terme la investigació per a realitzar aquesta guia. El seu treball se centra en l'àrea de Barcelona i en el període corresponent a la segona meitat del segle XX. S'ha dissenyat la guia de tal manera que es pugui consultar per centres o temàticament, és a dir, per les àrees de disseny gràfic, disseny industrial, disseny d'interiors, disseny d'indumentària i disseny tèxtil. Es calcula que es podrà publicar una primera versió de la guia el 2016.
- **Informe de l'arxiu del dissenyador Ramon Bigas:** La Fundació ha dut a terme un exhaustiu informe de l'arxiu del dissenyador Ramon Bigas. L'informe ha estat elaborat per la Isabel del Río i la Gemma Alcalà que al llarg de l'any han treballat a la Fundació classificant l'arxiu del Jordi Vilanova. El treball ha estat supervisat i completat per la Isabel Campi i per l'estudiant d'arxivística Rosalba Poveda. L'objectiu d'aquest informe ha estat dotar aquest veterà dissenyador d'una eina que li permeti negociar amb institucions i museus la cessió del seu propi arxiu, un dels més importants d'Espanya pel que fa a projectes d'obra pública.

Amics de la Fundació

Durant 2015 s'han incorporat al Fundació vuit nous membres i no s'ha produït cap baixa. Al tancar l'any es comptava amb 40 amics. Els seus països de procedència són Espanya, Argentina, Xile, Colòmbia, Mèxic, República Dominicana, Portugal i Suïssa.

Els amics són una part molt important de la Fundació ja que serveixen per a donar visibilitat als historiadors del disseny, un col·lectiu que ha emergit amb molta força als països anglosaxons però que encara es troba molt poc articulats en els països de parla hispana.

Pàgina web i Facebook

Al llarg de 2015 s'ha treballat en la millora de la pàgina web tot estructurant millor la informació i instal·lant una botiga virtual que permet comprar llibres directament a la Fundació.

Cada mes la secretaria confecciona i envia un butlletí digital en exclusiva als amics de la Fundació amb informació d'ofertes de treball, beques, convocatòries de congressos i seminaris.

També al llarg de 2015 s'ha utilitzat la xarxa Facebook per a difondre notícies de diversa mena, especialment exposicions en els museus del disseny així com per a donar a conèixer les activitats i publicacions dels amics de la Fundació. Actualment la pàgina de Facebook de la Fundació té 400 seguidors.

Informe econòmic

Per segon any consecutiu el resultat econòmic de la Fundació ha estat negatiu, no tant perquè la despesa ordinària hagi augmentat exageradament sino perquè no s'ha pogut comptar amb els interessos de dos fons d'inversió que han donat resultats molt negatius. Les crisis de Grècia i de la borsa de Xina han enfonsat el mercat internacional de valors i no ha estat possible escapar a aquesta dinàmica.

Durant l'any 2015 s'ha demanat assessorament la consultor financer Manel de Mena el qual ha recomanat no tocar els fons d'inversió fins que s'hagin recuperat i realitzar alguna petita desinversió quan es produeixin problemes de liquidesa.

Les obres de remodelació del local van quedar totalment cobertes per les donacions i els problemes de liquidesa de finals d'any es van resoldre, tal i com havia recomanat el Sr. de Mena, realitzant alguna petita desinversió que no posava en perill el futur de l'entitat.

Atès que les obres d'adequació del local i l'adquisició de mobiliari s'han comptabilitzat com a inversió, el patrimoni de la Fundació s'ha incrementat respecte l'any passat.

Compte de Pèrdues i Guanys

2015

3. Vendes i activitat mercantil	995,63
8. Despeses de personal	-13.070,88
9. Altres despeses d'exploració	-14.083,27
10. Amortització de l'immovilitzat	-811,46
11. Subvencions, donacions i llegats de capital	22.278,02
A) RESULTAT D'EXPLOTACIÓ	-4.691,96
14. Ingressos financers	1.500,00
15. Despeses financeres	-56,10
16. Variac. del valor raonat en instruments financers	-5.218,78
18. Altres Resultats	1.439,10
B) RESULTAT FINANCER	-3.774,88
C) RESULTATS EXCEPCIONALS	1.439,10
C) RESULTATS ABANS D'IMPOSTOS	-7.027,74
D) EXCEDENT DE L'EXERCICI	-7.027,74

Balanç de Situació

<i>Actiu</i>		2015
A) ACTIU NO CORRENT		389.180,34
II. Immovilitzat material		12.728,04
V. Inversions financeres a llarg termini		376.452,30
B) ACTIU CORRENT		11.413,20
III. Deutors comercials i altres comptes a cobrament		6.899,52
V. Inversions financeres a curt termini		567,73
VII. Efectiu i altres actius líquids equivalents.		3.945,95
TOTAL ACTIU		400.593,54

Balanç de Situació

<i>Passiu</i>		<i>2015</i>
A) PATRIMONI NET		397.211,23
I. Capital		192.000,00
V. Resultats d'exercicis anteriors		12.238,97
VI. Altres aportacions de socis		200.000,00
VII. Resultat de l'exercici		-7.027,74
B) PASSIU NO CORRENT		2.739,94
I. Provisions a llarg termini		2.739,94
C) PASIU CORRENT		642,37
V. Acreedors comercials i altres comptes a pagar		642,37
T O T A L PATRIMONI NET I PASSIU		400.593,54

Fundació Història del Disseny
C/ Còrsega 176, baixos-int.
08036 Barcelona
T. +34 935 139 729
M.+34 663 852 449
info@historiadeldisseny.org
www.historiadeldisseny.org